

Mateja Eržen

Delo organizatorke mreže medgeneracijskih programov za kakovostno starost

POVZETEK

Prispevek temelji na praktičnih spoznanjih in izkušnjah, ki jih je v svojem večletnem delu zbrala organizatorka mreže medgeneracijskih programov za kakovostno starost. Opiše šest programov, ki se izvajajo v okviru temeljnega programa Zveze medgeneracijskih društev za kakovostno starost Slovenije. Znotraj njih se osredotoči predvsem na praktične naloge, posamezne dejavnosti in konkretne ugotovitve. Avtorica želi opozoriti na nujnost obstoja poklica organizatorke mreže v nevladnem sektorju, s poudarkom na prepletanju dela, ki temelji na prijateljskem odnosu do prostovoljcev in hkrati profesionalnem pristopu pri sami organizaciji dela.

Ključne besede: starost, prostovoljsko delo, mreža medgeneracijskih programov, organizacija mreže, družabništvo, vodenje skupine, medgeneracijsko društvo

AVTORICA: Mateja Eržen je diplomirana socialna delavka, zaposlena v Zvezi medgeneracijskih društev za kakovostno starost Slovenije. Že peto leto dela na področju socialne gerontologije. Zadnjih nekaj let dela kot organizatorka mreže medgeneracijskih programov za kakovostno starost. Je tudi predsednica Medgeneracijskega društva Upanje Trbovlje in urednica prostovoljske revije Pozdravček.

ABSTRACT

The duties of a network manager in the intergenerational programmes for quality ageing

The article is based on the practical experiences and knowledge that the author gathered through her work in the intergenerational programmes for quality ageing. She outlines six smaller programmes that are carried out within one general programme of the Slovenian intergenerational association for quality ageing. She focuses mainly on the practical duties, activities and concrete findings. The author emphasizes the necessity for existence of the profession of “network manager” within the nongovernmental sector. The work of a network manager has two important characteristics that are intertwined: friendly relations with volunteers and a professional approach at the work management.

Key words: old age, voluntary work, the network of intergenerational programmes, companionship, group leader, intergenerational association

AUTHOR: Mateja Eržen is a social worker. She is employed at the Slovenian intergenerational association for quality ageing. For the last five years she works within the field of social gerontology. In the last few years she is a project manager of intergenerational programmes for quality ageing. She is also the president of the Intergenerational association Hope Trbovlje and the editor of the journal for volunteers Pozdravček (Greeting).

ZVEZA MEDGENERACIJSKIH DRUŠTEV ZA KAKOVOSTNO STAROST SLOVENIJE

Namen Zveze medgeneracijskih društev za kakovostno starost Slovenije (v nadaljevanju Zveza) je združevanje društev s področja Republike Slovenije, ki imajo podobne cilje, kot so cilji Zveze. Zveza za ta društva opravlja naloge skupnega pomena, ki prispevajo k lažšanju socialnih stisk in težav starih ljudi in k njihovemu skupnemu medsebojnemu reševanju psihosocialnih težav. (Eržen, Hvalič Touzery 2004)

Zveza medgeneracijskih društev za kakovostno starost Slovenije je samostojno, prostovoljno in nepridobitno združenje in deluje na področju socialnega varstva ter s tem prispeva k bogatenju življenja v Sloveniji (1. člen statuta Zveze). V krajih, kjer delujejo društva Zveze, vzdržuje sodobno krajevno socialno mrežo medgeneracijskih programov za kakovostno starost. (Ramovš 2003, Pollo 1999) Temeljni cilj programa je zagotavljanje pogojev za dobro delovanje in razvoj krajevne mreže in sicer prek delovne stabilnosti profesionalnih organizatorjev te mreže.

V Zvezi sem redno zaposlena socialna delavka, organizatorica mreže medgeneracijskih programov za kakovostno starost (v nadaljevanju organizatorica mreže). Zaradi velike količine dela ter fizične oddaljenosti posameznih lokalnih okolij na eni strani ter dobro kvaliteto dela na drugi, je delo organizatorke mreže najbolj osredotočeno na trboveljsko mrežo programov, ki deluje od leta 1999. Medgeneracijsko društvo Upanje Trbovlje je bilo prvo ustanovljeno društvo v Zvezi in namen tega prispevka je predstaviti praktična spoznanja ter posebnosti dela organizatorke mreže, ki se uveljavlja kot pomemben poklic v nevladnem sektorju socialnega varstva. Vse opisane praktične izkušnje so specifične za staro rudarsko mesto in se razlikujejo od ostalih krajevnih mrež v Zvezi.

Celoten projekt »Organizacija mreže med-

generacijskih programov za kakovostno starost« vsebuje profesionalno skrb organizatorke mreže za izvajanje vseh šestih programov, ki jih v posameznih okoljih izvajajo lokalna medgeneracijska društva za kakovostno starost, povezana v Zvezo: osebno medgeneracijsko družabništvo s starim človekom, medgeneracijske skupine za kakovostno starost, skupnostna skrb za ozaščanje celotne krajevne javnosti, ohranjanje prostovoljske kondicije, medgeneracijski piknik in strokovna ekskurzija. Pri izvedbi programov organizatorici mreže pomagajo lokalni organizatorji mreže.

Prva dva programa sta prostovoljska in predstavljata jedro celotnega delovanja Zveze in lokalnih društev:

- **Osebno medgeneracijsko družabništvo s starim človekom** izvajajo usposobljeni prostovoljci – družabniki po individualni metodi v družabniškem paru, z rednim uro do uro in pol trajajočim tedenskim srečevanjem ob spremljajoči dejavnosti po skupnem dogovoru (pogovorna tema, sprehod, ogled predstave, prevoz ...). Srečevanja potekajo največkrat v domačem okolju starega človeka ali pa v domovih za stare ljudi. Poleg rednih tedenskih srečanj se družabniški par udeležuje tudi skupnih druženj in prireditev, organiziranih v okviru dejavnosti krajevnega društva ali Zveze.
- **Medgeneracijske skupine za kakovostno starost** so male skupine do devet ljudi (izjema so velike skupine v domovih upokojenec, te štejejo tudi do 18 članov), ki se redno tedensko družijo uro do uro in pol ob različnih dejavnostih (pogovorna tema, telovadba, izleti, ...). Skupino praviloma vodita dva prostovoljca – voditelja. Medgeneracijske skupine se srečujejo v domačem okolju starega človeka ali pa v domovih za stare ljudi. Prostore za srečanja dajejo v brezplačno uporabo različne krajevne skupnosti, šole, vrtci,

politične stranke, ... Poleg rednih tedenskih srečanj se skupine udeležujejo tudi skupnih druženj in prireditve.

Vsi prostovoljci, družabniki in voditelji skupin so usposobljeni v posebnih tečajih, ki jih izvaja Inštitut Antona Trstenjaka. S tem je poskrbljeno za kvaliteto prostovoljskega dela. Sicer pa so prostovoljci različnih starosti, poklicev, izobrazbe, spola, verskega prepričanja in prihajajo iz različnih okolij. Pomembno je, da so osebno zavzeti za delo s starimi ljudmi.

DELO ORGANIZATORKE MREŽE V OBEH PROSTOVOLJSKIH PROGRAMIH

Organizatorka mreže je z izvajanjem družabniške dejavnosti in vodenjem skupine seznanjena v rednih mesečnih intervizijskih skupinah prostovoljcev, poleg tega vsaj enkrat letno gostuje v družabniškem paru in medgeneracijski skupini, kar je neke vrste neformalni nadzor nad rednim prostovoljskim delom in preventiva pred zlorabami starih ljudi.

Družabniški odnos (Ramovš 2004) je zelo osebni, intimen odnos, v katerem pa so ljudje bolj ranljivi pred zlorabami. Kot dodatno varovalo pred tem je bila v Zvezi uvedena prostovoljska pogodba med prostovoljcem in krajevnim društvom ter modro članstvo, ki je na razpolago zainteresiranim starim ljudem. Pogosto se v praksi dogaja, da posamezni stari ljudje, vključeni v družabništvo, svoje zadovoljstvo ter hvaležnost izkažejo z osebno zahvalo organizatorki mreže, prav tako njihovi svojci. Obisk oz. gostovanje v družabniškem odnosu je za organizatorko mreže težja naloga, sama ga občutim kot vdor v osebni, zelo prijateljski odnos. Vedno obisk predhodno najavim in če se prostovoljka ali star človek v odnosu z obiskom ne strinjata, ga ne izvedem.

Obisk je veliko lažje izpeljati takrat, ko star človek v družabništvu umre, odnos se prekine, prostovoljka pa izrazi željo po nadaljevanju družabništva ob novem človeku. Večkrat

me stari ljudje, ki si želijo družabništva, ali njihovi svojci sami pokličejo in takrat nastopim kot posrednik med prostovoljko in človekom, s katerim bosta v novem družabniškem odnosu. Ta način sklepanja družabništev se je izkazal kot dober, zlasti pa je učinkovit pri prostovoljcih dijakih.

Zanimiva je tudi izkušnja dela s svojci pri družabniškem odnosu, ki kaže, da je počutje prostovoljke – družabnice veliko boljše, če svojci vedo za družabniški odnos in ga podpirajo.

Neka prostovoljka je v domu upokojencev obiskovala gospo, ki je imela hčerko v drugem kraju. Prostovoljka tako ni imela stika s hčerko, ki ni vedela za njun odnos. Na intervizijskem srečanju je prostovoljka večkrat poudarila svojo stisko, kako hčerki sporočiti, da obiskuje njeno mamo in ima z njo zelo lep človeški odnos. Po smrti družabnice je ista prostovoljka začela obiskovati novo gospo, tokrat v domačem okolju. Gospa je sama izrazila željo po družabništvu in za to je vedela tudi njena hčerka. Prostovoljka je na intervizijski skupini povedala, da ji veliko pomeni dejstvo, da v družini že takoj na začetku vedo za obiske, da lažje in bolj sproščeno pričinja z družabništvom.

Gostovanje v medgeneracijski skupini je zame prijetno opravilo, skupini pa pomeni 'svež veter', saj nekatere skupine moj obisk že pričakujejo in se ga veselijo, me sprašujejo, kdaj pridem. Skoraj nemogoče je gostovati na način, da bi srečanje ostalo čim bolj običajno srečanje skupine, zato sama predlagam pogovorno temo, ki služi evalvaciji počutja in dela v skupini v preteklem letu (primer: »Pa mi povejte, kaj ste počeli v tem letu, ki je minil od mojega zadnjega obiska, kaj vam je najbolj ostalo v spominu ...«).

V teh letih obiskovanja skupin sem zelo dobro začutila vzdušje v različnih skupinah, toplino medčloveških odnosov med člani (medsebojna podpora, sočustvovanje, objemanje ter dotiki ob prihodu in slovesu), med člani in vodite-

ljem (izkazovanje pozornosti z besedami ali simboličnim darilom, napisano pesmijo ali literarnim sestavkom) ter med voditeljema (druženje tudi izven srečanja skupine, telefonski kontakt ...). Okrepilo se je tudi moje poznavanje članov skupin, ki me osebno obiščejo, ustavijo na cesti ali pošljejo zahvalo.

Pri obiskovanju je pomembno, da organizatorica mreže obišče vse skupine, ki delujejo v krajevni mreži in vsem izkazuje enako pozornost. Enako velja tudi v primeru, če se organizator zahvaljuje tistim, ki brezplačno dajejo prostore za srečanja skupin. Enkrat letno jih o našem delu obvestim z glasilom društva.

Ob mojem gostovanju v skupini se zgodi, da me predstavnik organizacije, ki nudi prostor, pride pozdravit, se pridruži srečanju skupine ali nas celo obdari. Izkušnja skoraj vseh skupin pa je, da med skupino ter 'najemodajalcem' vlada prijetno sožitje. Primer je souporaba pohištva, hladilnika (včasih je v njem celo kakšno presenečenje za člane skupine) ter ostalih predmetov v prostoru, simbolično darilo ob praznikih, ki ga eni ali drugi pustijo v prostoru. Pri pridobivanju brezplačne najemnine prostora za posamezno skupino (bodisi novoustanovljeno že med usposabljanjem prostovoljca ali kasneje, če se skupina zaradi spremenjenih razmer preseli) kot organizatorica nikoli nisem naletela na odpor ali težave, saj se prostovoljke pri pridobivanju prostora za pomoč največkrat obrnejo name.

Vsako leto ob gostovanju v skupini razdelim in predstavim letno glasilo, ki počasi postaja skupno glasilo vseh krajevnih društev, povezanih v Zvezo (Eržen, ur. 2001-). Stari ljudje se ga vsakič razveselijo in na svojih srečanjih tudi radi prebirajo. Prvič smo glasilo v lanskem letu dodali dopis oz. prošnjo za finančno pomoč krajevniemu društvu. Odziv je bil zelo lep, saj so konkretno v Trbovljah člani vseh skupin zbrali prostovoljne prispevke in prošnjo posredovali tudi svojcem. Za organizatorico mreže je

to dodatno potrdilo pripadnosti društvu in mreži, kar se je v letošnjem letu prek modrega članstva tudi bolj formalno uredilo. Vsi prostovoljci, stari ljudje in njihovi svojci so prejeli osebno zahvalo za njihov prispevek društvu.

Velik pomen na področju delovanja skupin, ki sem ga kot organizatorica mreže spoznala, ima zagotovo tudi delo s svojci. Svojci članov skupin večkrat izrecno povejo, kako so ob vstopu svojega starejšega družinskega člana v skupino pogosto skeptični in nejevoljni (primer: »Le kaj bo mama govorila naokoli o nas ...«), kasneje pa zelo hvaležni.

V skupini, ki deluje v domačem okolju in se srečuje štiri leta, sta v zadnjem letu članici zaradi poslabšanja zdravstvenega stanja odšli živeti v dom upokojencev. Njuni svojci so se takoj ponudili za prevoz iz doma upokojencev na redna tedenska srečanja, v medsebojnem dogovoru in v dogovoru z voditeljicama skupine. Večkrat je bila voditeljicama s strani svojcev izražena zahvala in celo po smrti ene od teh članic je njen sin povedal: »Vem, koliko so moji mami pomenila srečanja skupine, zato bi rad še naprej ostal v stiku z vami. Prosim vas, da me pokličete, kadarkoli bo skupina potrebovala pomoč ali prevoz. Pogrešal vas bom.«

Voditelji skupin pripovedujejo tudi o kontaktu med njimi in svojci članov skupine ob poslabšanju zdravstvenega stanja starega človeka, ko svojci ne vedo, kam se obrniti po informacijo, ali pa ne znajo ravnati s svojim starejšim družinskim članom. Večkrat izrazijo prošnjo po obisku člana skupine na domu takrat, ko se leta ne more več udeleževati srečanj skupine.

Veliko je tudi prijetnih druženj ali stikov med svojci in skupinami. Zgodilo se je že, da je hči članice skupine povabila celo skupino k sebi domov ali na svoj vikend in pripravila lepo pogostitev. Prav tako svojci pogosto z različnimi dobrotami poskrbijo za različna praznovanja v skupini. *Ob gostovanju v skupini mi je članica dejala: »Sedaj že moj sin dobro ve, kdaj se srečujemo!«*

SKUPNOSTNA SKRB ZA OZAVEŠČANJE CELOTNE KRAJEVNE JAVNOSTI

Ozaveščanje lokalnih skupnosti o delovanju društev v Zvezi se izvaja že prek obeh prostovoljskih programov (družabništva in vodenja skupine), ki se odvijata redno tedensko.

V okviru celotne krajevne mreže medgeneracijska društva skozi vse leto sodelujejo s pomembnimi ustanovami na področju skrbi za stare ljudi, medčloveških in medgeneracijskih odnosov v lokalnih skupnostih, kjer delujejo. O svojih dejavnostih društva prebivalce redno obveščajo prek različnih krajevnih medijev ter jim dajejo možnost udeležbe na organiziranih prireditvah. V programu skušamo z informacijami o pomembnosti medgeneracijskega povezovanja in kakovostnem staranju doseči čim večje število ljudi iz lokalne skupnosti, kjer delujejo medgeneracijska društva. Cilj je čim večja ozaveščenost prebivalstva o tej problematiki, namen pa je doseči vse tri generacije, seveda vsako na svoj način. Prebivalci občine se v program vključijo na lastno pobudo.

Delo organizatorke mreže v programu »Skupnostna skrb za ozaveščanje celotne krajevne javnosti« je v posamezni lokalni skupnosti razdeljeno na izvajanje različnih dejavnosti:

- **Organizacija strokovnih predavanj ter okroglih miz,** ki se za člane društva in širšo populacijo odvijajo vsaj enkrat letno. Prvi dve leti delovanja društva je bilo v sodelovanju z Društvom upokojencev Trbovlje na predavanje o tematiki kakovostnega preživljanja tretjega življenjskega obdobja osebno pisno povabljenih najmanj 150 ljudi, ki so v zadnjem obdobju nastopili svojo upokojitev. Na zadnje okroglo mizo z naslovom 'Vstop med upokojence' je bilo povabljenih 250 mlajših upokojencev, izmed katerih se je javila nova skupina kandidatov za prostovoljce.

- **Redno mesečno obveščanje medijev o naših aktivnostih.** Kot organizatorka mreže vsakih štirinajst dni pripravljam rubriko »Minutke za kakovostno starost« v oddaji Upokojenci med nami na lokalnem radiu, kjer občasno tudi gostujem v oddaji. Vsaj enkrat mesečno v krajevem časopisu širšo krajevno javnost obveščam o dejavnostih društva, problematiki staranja, starosti ter medgeneracijskih odnosov. O delu Zveze objavljam svoje prispevke ali prispevke prostovoljcev in starih ljudi v različne časopise, poljudne in strokovne revije.
- **Promocija programa na internetu,** kjer imajo Zveza in vanjo vključena društva lastno spletno stran (<http://www.zveza-medgendrustev.org>).
- **Bralni večeri v krajevni knjižnici** ob tematiki starosti, staranja in medgeneracijskih odnosov so organizirani enkrat mesečno, vsakič se srečanja udeležim tudi organizatorka mreže. V skoraj letu dni rednih mesečnih srečanj se je v skupnem projektu društva in Knjižnice Toneta Seliškarja v Trbovljah izoblikovala skupina Vezi generacij.
- **Konkretno sodelovanje v skupnih projektih z različnimi ustanovami v občini.** Še pred ustanovitvijo društva Upanje je Občina Trbovlje v letu 1999 finančno podprla projekt »Krajevna mreža medgeneracijskih programov za kakovostno starost« in ga prek lokalnega razpisa podpira še danes. V Trbovljah je mrežo programov uvajal in razvijal Inštitut Antona Trstenjaka, ki bo tudi v prihodnje skrbel za nova usposabljanja prostovoljcev.

Od samega začetka je v Trbovljah zgledno sodelovanje z Domom upokojencev Franc Salamon, kjer že skoraj 15 let deluje domska mreža enajstih medgeneracijskih skupin za kakovostno starost. V domu preživim en delovni dan v tednu, saj so življenjske izkušnje ob stanovalcih doma izjemno bogate in uporabne pri razvoju

in ohranjanju mreže v celotni občini. Redno mesečno se udeležujem tudi srečanja intervizijske skupine voditeljic domskih skupin ter srečanja Kluba svojcev, ki je bil prvi tovrstni klub v Sloveniji.

Društvo Upanje vseskozi sodeluje tudi z Društvom upokojencev Trbovlje, ki šteje prek 5.000 članov. Društvo upokojencev nudi brezplačno v souporabo prostor za moje delo ter prostore za srečanja intervizijskih skupin in novih usposabljanj za prostovoljce.

V sodelovanju z organizacijo Rdečega križa Trbovlje smo že dve leti zapored organizirali izlet na Debeli Rtič, ki se ga udeležijo stari ljudje, člani medgeneracijskih skupin v domačem okolju ter njihovi voditelji.

Pomemben partner v skupnem projektu so tudi srednje šole v Trbovljah, s katerimi sodelujemo v programu prostovoljske prakse mladih s starejšimi ljudmi. Vsako leto se okoli 25 dijakov odloči za obiskovanje bodisi stanovalcev doma upokojencev, medgeneracijskih skupin v domu in domačem okolju ali posameznih starih ljudi v domačem okolju. V lanskem letu smo v sodelovanju z Inštitutom Antona Trstenjaka za dijake organizirali prilagojeni tečaj za družabništvo, ki se ga je udeležilo 26 dijakov. Zainteresirani skupaj z ostalimi prostovoljci nadaljujejo tečaj za voditelje skupin.

Predvsem domska mreža medgeneracijskih skupin v skupnem projektu povezave prve in tretje generacije zelo dobro sodeluje tudi z vrtci in osnovnimi šolami, saj otroci najmanj enkrat mesečno s pripravljenim programom (predvsem ob različnih praznikih) ali z obiski ob izmenjavi izkušenj na določeno pogovorno temo obiskujejo in razveseljujejo stanovalce doma upokojencev. Veliko ob tem pridobijo tudi sami, saj je to dobra naložba za prihodnost.

Ob posameznih primerih ali dogodkih je prisotno tudi sodelovanje z ostalimi krajevnimi organizacijami in društvi.

- **Sodelovanje z različnimi donatorji** (podjetja in organizacije) v kraju je bilo v začetku delovanja društva slabo, na naše prošnje za finančno pomoč se niso odzvali ali pa v zelo majhnem številu. V letu 2004 sem večini po pošti posredovala kratko prošnjo s predstavitvijo dela društva in priložila plačilni nalog za donacijo. Rezultat kaže na dobro ozaveščenost o naši dejavnosti tudi med njimi, kajti prihodek od donacij je prvič presegel prihodek sredstev, pridobljenih na razpisu občine, ki je bil doslej edini prihodek društva.
- **Positivna izkušnja svojcev starih ljudi**, vključenih v naše programe, je poleg njihove medsebojne podpore zagotovo pomemben člen pri ozaveščanju širše krajevne javnosti. O tem sem obširneje pisala že v opisu prostovoljskih programov, tukaj naj le še omenim prostovoljni finančni prispevek svojcev društvu, ki je kot zahvala za njihovo zadovoljstvo in zadovoljstvo njihovega starejšega družinskega člana.

OHRANJANJE PROSTOVOLJSKE KONDICIJE

Cilj programa je ohraniti prostovoljsko kondicijo, saj so pri prostovoljskem delu z ljudmi prostovoljci izpostavljeni različnim obremenitvam, ki lahko pripeljejo do izgorelosti. Prostovoljska higiena ne skrbi za materialne nagrade prostovoljcem, pač pa omogoča prostovoljcu doživljati lastno človeško bogatitev, pristne odnose z ostalimi prostovoljci ter samoučenje in samopotrjevanje iz lastnih prostovoljskih izkušenj ob delu s starimi ljudmi. (Ramovš 2003)

V praksi se je pokazalo, da brez dodatne podpore v obliki raznih dejavnosti hitro pride do večjega osipa med prostovoljci. To predstavlja dvojno škodo, tako za prostovoljca kot za starega človeka, s katerim se je ta prostovoljec družil. Da bi to preprečili, v Zvezi in lokalnih društvih

izvajamo kot sestavni del naših programov tudi program ohranjanja prostovoljske kondicije. Zavedamo se, kako pomembno in dragoceno je delo prostovoljcev, zato si prizadevamo, da kvalitetno in cenovno najbolj ugodno poskrbimo, da se doprinos prostovoljskega dela k družbi ohranja in izboljšuje.

Intervizijska skupina prostovoljcev je najboljše sredstvo proti izgorelosti pri prostovoljskem delu. Poleg tega pa tudi individualno delo organizatorke mreže s posameznim prostovoljcem in druge dejavnosti, ki jih izvajamo v okviru tega programa.

V program so vključeni vsi prostovoljci Zveze, ki so usposobljeni v posebnih tečajih, ki jih izvaja Inštitut Antona Trstenjaka, in so člani lokalnih društev, s katerimi imajo podpisano prostovoljsko pogodbo. Vse formalnosti v zvezi s pristopnimi izjavami za različne oblike članstva v društvu, prostovoljskimi pogodbami ter članskimi izkaznicami v posameznem okolju ureja organizatorka mreže.

Delo organizatorke mreže pri ohranjanju prostovoljske kondicije ima veliko vrednost, konkretno ga izvaja v naslednjih nalogah:

- **Organizacija rednih mesečnih intervizijskih srečanj prostovoljcev.** Na takem srečanju se zbere od 8 do 21 oseb (intervizijska skupina voditeljic v domu upokojencev je zelo velika, ostale štejejo povprečno 10 članov). V trboveljski mreži se srečujejo štiri intervizijske skupine, dve skupini prostovoljk družabnic in dve skupini prostovoljk voditeljic medgeneracijskih skupin. Kot organizatorka mreže skrbim za obveščanje prostovoljk o terminu srečanja matične intervizijske skupine in možnosti gostovanja na drugi. Določen problem mi včasih predstavlja prostor za srečevanja, saj lastnih prostorov društvo še nima, gostovanje v drugih prostorih, ki so nam na voljo, pa se ni izkazalo kot zanesljiva rešitev.

Vedno sem navzoča na vseh srečanjih intervizijskih skupin in imam tako možnost spremljati postopen razvoj skupine od učne do prave prijateljske. V trboveljski mreži je večina vseh prostovoljk mlajših upokojenk, nekaj je dijakov, študentov in še aktivnih ljudi, velik delež pa je brezposelnih oseb (skoraj 20%). Ravno brezposelnim prostovoljkam druženje v intervizijskih skupinah pomeni veliko medsebojno podporo, tolažbo in občutek lastne vrednosti. Mnoge prostovoljke so se v času srečevanja v intervizijski skupini spoprijateljile in se srečujejo tudi izven naših dejavnosti. Začetna bojazen, da bodo prostovoljci mojo vlogo v intervizijskih skupinah smatrali kot vodstveno, je bila po nekaj začetnih srečanjih odveč. Nekoč mi je prostovoljka v intervizijski skupini družabnic dejala: »V skupini zelo cenimo tvoje delo. Si učitelj, ker nas pelješ po poti učenja na podlagi naših medsebojnih izkušenj in si naša prijateljica, ker se vsakič spustiš na našo raven in te smatramo kot eno izmed nas, čeprav je tvoje znanje tega področja veliko večje kot naše.« Meni osebno in mojemu poklicu so tovrstne izpovedi prostovoljk in njihovo zadovoljstvo zagotovilo, da sem na pravi poti.

- **Organizatorka mreže ima osebne konzultacije z vsakim prostovoljcem** – je v prijateljskem odnosu s prostovoljci. Ta naloga organizatorke mreže je ena najpomembnejših, čeprav s seboj prinaša veliko nevarnost posesivnosti in okupacije. Na začetku mojega dela organizatorke mreže sem prostovoljkam na naših srečanjih dajala svoje telefonske številke, kar je bila velika napaka. Klici domov so se vrstili tudi pozno zvečer in ob vikendih. Postopoma in diskretno sem na posamezna vabila ali dopise pisala ure moje dosegljivosti in do danes dosegla želeni učinek. Poznam vsako prostovoljko, z nekaterimi sem v tesnem osebnem odnosu, kar me ve-

seli in bogati. Vsaka prostovoljka ima v mojem delu organizatorke posebno mesto in pri ohranjanju njihove kondicije je to zelo pomembno. Avtoriteto poklica sem si ustvarila z iskrenim in prisrčnim druženjem s prostovoljkami in tudi starimi ljudmi, s pripravljenostjo pomagati ob nerešenih situacijah z nasvetom, ki kaže pot, in s tem, da sem vedno držala obljubo, da bom »skrbela«. in vedno držati obljubo, 'skrbeti zanje'.

- **Organizacija strokovnih predavanj za prostovoljce s področja gerontologije** je pomemben del konstantnega izobraževanja in izboljšanja prostovoljskega dela. V lanskem letu je bilo za prostovoljce v trboveljski lokalni mreži organizirano predavanje dr. Metke Klevišar o spremljanju človeka v zadnjem obdobju življenja in žalovanju za njim, v letošnjem letu načrtujem strokovno predavanje o demenci, saj so željo o tem izrazili že prostovoljci sami.
- **Skrb za ohranjanje in nadgradnjo znanja prek različne strokovne literature**, ki jo prejema vsak prostovoljec (revija Kakovostna starost, Družabniški dnevnik, knjiga Kakovostna starost, ...); večkrat si prostovoljci med seboj sami izmenjajo naslove knjig ali posameznih člankov s tega področja.
- **Priprava in izdaja obširnega letnega glasila Pozdravček**, v katerem so zbrani prispevki prostovoljcev in starih ljudi vseh lokalnih društev, vključenih v Zvezo. V letošnjem letu bo izšla že četrta številka glasila, katerega urednica sem. Glasilo je v vseh okoljih zelo dobro sprejeto in vsako leto pridobiva na kakovosti oz. raznolikosti prispevkov različnih krajevnih mrež, k čemur pripomorejo kolegice, organizatorke lokalnih mrež.
- **Pikniki, skupni pohodi in izleti v organizaciji lokalnih medgeneracijskih društev** so odlično dopolnilo k medsebojnemu spoznavanju prostovoljk in neformalni izmenja-

vi izkušenj pri delu s starimi ljudmi. Leta 2004 sem prvič poskusila z uvajanjem planskih pohodov za prostovoljke in k sodelovanju privabila prostovoljko, ki bo v bodoče organizirala pohode (vsaj tri do štirikrat letno). Prvič sem organizirala tudi zaključni izlet (pred poletnim dvomesečnim odidhom) in prostovoljke s tem tako navdušila, da so se v letošnjem letu odločile za varčevanje, ki bo olajšalo finančne stroške ob večdnevem skupnem zaključnem izletu.

Širše v Zvezi je zelo pozitivna izkušnja ljubljanskega društva, ki letno organizira piknik za prostovoljce in stare ljudi, ki ga popestri z zabavnim programom in bogatim srečelovom. Vsako lokalno društvo znotraj tega programa prilagaja dejavnosti svojim zmožnostim ter interesom prostovoljcev in starih ljudi.

- **Skupne prireditve, na katerih sodelujejo prostovoljci in stari ljudje**, vključeni v skupine in družabništva. V trboveljski mreži so zelo priljubljena skupna srečanja vseh skupin, ki se odvijajo vsaj štirikrat letno in jih organizira organizatorke domske mreže skupin. Srečanja so tematsko obarvano in vsaka skupina, ki to želi, se predstavi na svoj način. Tovrstna srečanja so poleg zabavnega druženja dopolnilo k medsebojnemu spoznavanju starih ljudi – članov skupin (znotraj doma upokojencev in tistih, ki še živijo v domačem okolju) ter spoznavanje in priprava na življenje v domu za stare. Skupinam, ki delujejo v domačem okolju, je prvič zelo težko priti na skupno prireditev v dom upokojencev. Nekatere skupine (predvsem tiste, ki jih vodijo prostovoljke 'zaposlene v domu, ali prostovoljke, ki istočasno vodijo tudi skupino v domu) v dom rade prihajajo, zelo dobro pripravijo svoje vsebine, se zabavajo in plešejo, medtem ko druge skupine v dom ne želijo ali gredo le enkrat, pa jim je ob poznanih in onemoglih obrazih preveč hudo, kot

pravijo. Udeležba na skupnih prireditvah in obisk doma je svobodna odločitev vsake posamezne skupine in njenih članov.

- **Pošiljanje novoletnih voščilnic in voščilnic ob rojstnih dnevih** prostovoljcem in starim ljudem (modrim članom društva). Za prejeto pozornost se prostovoljci in stari ljudje vedno zahvalijo.

Razmišljanje o ohranjanju prostovoljske kondicije zaključujem s kratkim pojasnilom. Nisem želela poudariti količine in intenzivnosti posebne pozornosti, ki so jo v programu deležni prostovoljci, temveč nujnost osebnege, toplega medčloveškega odnosa med organizatorko mreže in prostovoljcem ter posledično tudi med prostovoljci samimi. Prostovoljsko delo res ne prinaša materialne koristi, le nematerialno zadovoljstvo, a ravno zato se je potreba po opravljanju poklica organizatorke mreže – 'da nekdo skrbi' za ohranjanje prostovoljske kondicije – pri večletnem prostovoljskem delu pokazala kot nujna.

MEDGENERACIJSKI PIKNIK

Na nacionalni ravni Zveza enkrat letno izvede veliki medgeneracijski piknik, katerega se udeležijo prostovoljci in stari ljudje vseh vanjo vključenih društev. V okviru piknika se poleg medsebojnih predstavitev ljudi iz različnih okolij odvijajo številne aktivnosti, kot so: nastopanje otrok, predstavitev medgeneracijskih skupin, gledališke predstave, animacija, srečelov, nastopanje pevskih in plesnih skupin.

V program se lahko vključijo naši prostovoljci in stari ljudje, ki so v družabniškem odnosu oziroma v medgeneracijski skupini starih za samopomoč. Udeležba na pikniku ni omejena na članstvo v lokalnih društvih. Zaželeno je udeležba sorodnikov, vnukov, prijateljev starih ljudi.

Organizatorka mreže moram v sodelovanju z ostalimi organizatorkami lokalnih mrež z načrtovanjem piknika pričeti že nekaj mesecev pred samo izvedbo. Načrtovanju in izdelavi plana (izbrati je treba več možnosti za destinacijo, ki ustreza večjemu številu navzočih, pripraviti okvirni potek celodnevnega druženja, izbrati nastopajoče, se dogovoriti o predstavitev posameznih medgeneracijskih društev) sledi določitev meddruštvenega tima za vodenje in izvedbo plana (razdelitev nalog), izbor lokacije in nastopajočih, zbiranje finančnih sredstev, aktiviranje prostovoljcev za izvedbo programa (nekateri prostovoljci, stari ljudje ali celotne skupine pripravijo razgibane predstavitvene programe) ter na koncu sama izvedba medgeneracijskega piknika. V letu 2004 je bil organiziran piknik za 180 ljudi, s peštrimi spoznavnim, zabavnim in kulturnim programom.

STROKOVNA EKSURZIJA

V okviru strokovne ekskurzije organiziramo aktualno predavanje strokovnjakov, ogled in spoznavanje novosti na področju dela s starimi ljudmi.

Strokovno organiziran izlet je namenjen prostovoljcem (prostovoljskim družabnikom in voditeljem skupin), da na področju dela s starimi spoznajo še ostale programe in institucije pri nas in v tujini. Prav tako je namenjen druženju, povezovanju in izmenjavanju izkušenj med prostovoljci različnih lokalnih mrež, s čimer se krepi prostovoljska kondicija. Strokovna ekskurzija je tudi letna nagrada za prostovoljsko delo in nadaljnje usposabljanje prostovoljcev za kakovostno starost. Ekskurzije se lahko udeležijo vsi aktivni prostovoljci, ki so vključeni v društva Zveze in ki se pravočasno prijavijo.

Organizatorka mreže mora v sodelovanju z ostalimi organizatorkami lokalnih mrež z načrtovanjem strokovne ekskurzije pričeti najmanj dva

meseca pred samo izvedbo. Naloge, ki sledijo, so precej podobne nalogam organizacije medgeneracijskega piknika. Načrtovanju in izdelavi plana sledi določitev meddruštvenega tima za vodenje in izvedbo plana, zbiranje finančnih sredstev, iskanje najugodnejšega ponudnika prevoza in vodenja, izbor ustrezne lokacije in strokovno vodenje ekskurzije ter dogovor z institucijo, ki jo vključimo v strokovni program ekskurzije, s kratko predstavitvijo njihovega poslanstva in dela. V letu 2004 je bila organizirala enodnevna strokovna ekskurzija za 100 prostovoljcev lokalnih društev, članov Zveze.

ORGANIZACIJA MRE@E MEDGENERACIJSKIH PROGRAMOV ZA KAKOVOSTNO STAROST

Organizacija mreže medgeneracijskih programov za kakovostno starost, opisana skozi celoten prispevek, vsebuje profesionalno skrb za izvajanje vseh opisanih programov, ki jih v posameznih okoljih izvajajo lokalna medgeneracijska društva za kakovostno starost, povezana v Zvezo društev. Cilj je dobra organizacija posameznih lokalnih mrež medgeneracijskih programov za kakovostno starost ter skrb za povezanost med njimi na državni ravni v obliki konkretnega sodelovanja. Program se izvaja v posameznih lokalnih medgeneracijskih društvih, ki so vključena v Zvezo medgeneracijskih društev za kakovostno starost Slovenije.

Način izvajanja – delo organizatorke mreže:

- **Evalvacija in pregled dela v posameznih lokalnih okoljih.** Organizatorke v posameznih lokalnih okoljih skrbijo za dokumentacijo društva, urejanje administrativnih poslov ter zbiranje podatkov, opravljajo delne evalvacije in končno evalvacijo dela. Prostovoljci o svojem delu vodijo lastno evi-

denco, o kateri poročajo na intervizijskih srečanjih.

- **Skrb za komunikacijo in pretok izkušenj med posameznimi krajevnimi društvi ter med društvi in Zvezo društev.** Redno tedensko sodelujem z organizatorkami lokalnih mrež, ki svoje delo opravljajo prostovoljsko. Osebni kontakt je zaradi količine, razgibanosti in fizične oddaljenosti dela težje izvedljiv, zato si novosti ter sproti pregled dela izmenjamo telefonsko. Enkrat mesečno ter ob organizaciji medgeneracijskega piknika in ekskurzije se organizatorke mrež sestajamo. Izmenjava izkušenj dela v posameznih lokalnih okoljih je dodatno potrdilo o razlikovanju med njimi in posledično izбору različnih dejavnosti in metod dela.
- **Skrb za vidnost medgeneracijskih programov v širšem slovenskem prostoru,** kar pomeni pisanje različnih prispevkov v strokovne publikacije in poljudne revije s področja gerontologije, udeležba na festivalu za tretje življenjsko obdobje, predavanjih in okroglih mizah, aktivna udeležba na Kongresu socialnega dela ter sodelovanje z različnimi institucijami in organizacijami s tega področja. Učinek tega programa se praktično kaže v zanimanju novih občin za uvajanje medgeneracijske mreže za kakovostno starost ter širjenju članstva v Zvezi, saj se vsako leto včlani kakšno novo medgeneracijsko društvo.
- **Sodelovanje z Inštitutom Antona Trstenjaka,** ki v posameznih občinah uvaja mrežo medgeneracijskih programov za kakovostno starost in usposablja prostovoljce – po končanem uvajanju in usposabljanju skrb za mrežo in prostovoljce prevzamejo Zveza in lokalna društva. Inštitut poskrbi tudi za dodatno usposabljanje organizatorjev mreže, verificirano pri Socialni zbornici Slovenije.
- **Zbiranje sredstev za delovanje mreže medgeneracijskih programov za kakovostno starost** prek prijav na razpise, prispevkov upo-

rabnikov ter prispevkov lokalnih skupnosti. Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve prek javnega razpisa za sofinanciranje programov socialnega varstva sofinancira plačo edino zaposlene organizatorke mreže.

Programa brez poklicne organizatorke mreže ne bi mogli izvajati, za dobro delovanje mreže pa bi morali imeti zaposleni vsaj dve organizatorki mreže. Kot pomoč meni, ednini zaposleni organizatorki, so trenutno usposobljene organizatorke, ki pa za svoje delo ne prejemajo plačila. To je le kratkoročna rešitev, saj tega kadra – kljub njihovi pomembnosti za nas – pod takimi pogoji ne moremo zadržati. Poleg tega ustreznega kadra skoraj ni, saj v Sloveniji nimamo posebnega usposabljanja za področje gerontologije. Mlade ljudi, ki so pripravljeni sodelovati in zelo dobro delujejo kot organizatorji, zelo težko obdržimo, kar je velika izguba za naše prostovoljce in za sam program.

Finančna varnost je torej eden naših ključnih problemov in s tem posledično tudi pomanjkanje kadra. Trenutno s kratkoročnimi rešitvami dosegamo uspešnost programa, dejstvo pa je, da potrebujemo dolgoročno rešitev.

Zastavljeni cilji se kljub temu uresničujejo. Vendar pa okrnjen obseg profesionalnega dela v Zvezi povzroča izpad dela pri zbiranju sredstev od uporabnikov, donatorjev in sponzorjev, kajti prioriteta dela organizatorke mreže je vsekakor skrb za vzdrževanje kondicije prostovoljskih družabnikov in voditeljev skupin.

Organizatorka mreže medgeneracijskih programov za kakovostno starost je socialni poklic v nevladni organizaciji, brez katerega je njeno delovanje praktično nemogoče. Za svoje delo v nevladni organizaciji, pa mora biti temeljito usposobljena, kakor ugotavljajo sodobni mednarodni raziskovalni projekti na tem področju (EuroSET 2003). Ob konkretnem individualnem in hkrati skupinskem delu z ljudmi (prostovoljci, starimi ljudmi, njihovimi svojci in širše) poklic organizatorke mreže zahteva organizacijske sposobnosti znotraj omenjenih programov, veččino pisanja (strokovnega in poljudnega) ter retorike in nastopanja. Pri vsem pa je najpomembnejša srčna kultura in veselje do dela z ljudmi, s katerimi naj se naveže topel, prijateljski odnos ob ustreznih profesionalnosti. Poklic zahteva precej razgiban in fleksibilen delavnik, ki je pogosto razdeljen skozi cel dan, kar otežuje delo enega samega človeka, ki naj bi pokrival celotno krajevno in nacionalno organizacijo društev, članic Zveze, ki delujejo na različnih območjih Slovenije.

Kontaktne informacije:

Mateja Eržen

Zveza medgeneracijskih društev
za kakovostno starost Slovenije
Resljeva 11
1000 Ljubljana
e-pošta: erzenmat@volja.net

LITERATURA

- EuroSET (2003). *European social enterprises training: educational planning handbook*. Roma: Centro Italiano di Solidarieta, 2003, 333 str.
- Eržen M. ur. (2001-). *Pozdravček*. - ISSN C504-3786. št. 1-4.
- Eržen M., Hvalič Touzery S. (2004). *Premagovanje osamljenosti*. V: *Vzajemnost*. Št. 6, (junij 2004), str. 30.
- Pollo M. (1999). *Socialna mreža se rodi iz življenjske nuje*. V: *Kakovostna starost, letnik 2*, št. 2, str. 2-5.
- Ramovš J. (2003). *Kakovostna starost. Socialna gerontologija in gerontagogika*. Ljubljana: Inštitut Antona Trstenjaka in Slovenska akademija znanosti in umetnosti.
- Ramovš J. (2004). *Družabniški dnevnik pri prostovoljskem povezovanju generacij za kakovostno staranje*. Ljubljana. Inštitut Antona Trstenjaka.